

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

СВІДОВСЬКА Вікторія Андріївна

УДК 378.147:004:34

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

01 – Освіта / Педагогіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Ваховський Леонід Цезаревич,
Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, завідувач кафедри соціальної роботи.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Поясок Тамара Борисівна,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, декан факультету права, гуманітарних і соціальних наук;

кандидат педагогічних наук
Валєєв Руслан Гельманович,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки.

Захист дисертації відбудеться 21 грудня 2017 р. об 11.00 годині на виїзному засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.01 ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: Луганська обл., м. Рубіжне, вул. Будівельників, 30-в, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано ___ листопада 2017 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н. І. Черв’якова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Формування правової держави, реалізація конституційного принципу верховенства права, політичні, економічні й адміністративні реформи, що відбуваються на сучасному етапі розвитку українського суспільства, потребують модернізації й оптимізації системи професійної підготовки юридичних кадрів, висока якість якої є запорукою подальшої демократизації суспільних відносин, підтримки законності та правопорядку, об'єктивного захисту й розширення кола прав і свобод українських громадян на європейському рівні.

Проблеми юридичної освіти є предметом дослідження фахівців різних наукових галузей: педагогіки, психології, правознавства та ін. Теоретичні засади формування в майбутніх юристів професійно значущих якостей, професійної культури, правосвідомості, психологічної готовності до професійної діяльності тощо розкрито в дисертаціях А. Агаєвої, Т. Анісімової, М. Бабкова, С. Базорова, О. Бовдир, Ю. Бойко, А. Бражникової, Д. Демченко, О. Денищика, С. Зайцевої, В. Ільїна, Р. Каламаж, А. Кучерявого, С. Лаптинської, Т. Мартинюк, В. Рижикова, В. Савіщенко, О. Федорчук, Б. Чупринського та ін.

У результаті переорієнтації в останні десятиліття знаневої парадигми освіти на компетентнісну провідним завданням професійної підготовки майбутніх юристів у вищому навчальному закладі науковці визнають формування їхньої професійної компетентності, яка передбачає відповідний до суспільних вимог рівень науково-предметної, методичної, інформаційної, комунікативної, психологічної готовності фахівців до виконання їхніх службових обов'язків, наявність у них здатності до нестандартного вирішення виробничих завдань, самовдосконалення, самоосвіти, постійного особистісного та професійного саморозвитку, соціальної та професійної мобільності.

Теоретичну розробку компетентнісного підходу до навчання здійснено в роботах таких вітчизняних і зарубіжних авторів, як Р. Бадер (R. Bader), В. Байденко, Н. Бібік, Ф. Е. Вайнерт (F. E. Weinert), А. Вербицький, О. Дахін, Л. Єлагіна, Е. Зеєр, І. Зимня, Д. Іванов, М. Льязова, Е. Кліме (E. Klieme), О. Локшина, О. Овчарук, В. Олійник, О. Пометун, Дж. Равен (J. Raven), Д. С. Річен (D. S. Rychen), І. Родигіна, Г. Селевко, В. Хутмахер (W. Nutmacher), А. Хуторської, А. Шелтен (A. Schelten), Е. Шорт (E. Short) та ін.

Різні аспекти проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів розкрито в працях О. Альошиної, В. Баловневої, В. Бочарова, С. Вишневської, Л. Грідневої, О. Губаревої, Д. Демченко, І. Жукової, С. Зайцевої, О. Косянової, І. Кулантаєвої, Н. Львової, Т. Масленникової, К. Маркарової, Т. Поясок, С. Ситникова, Т. Сороковика, А. Таової, Р. Хайрутдінової та ін.

Важливими в контексті дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів є праці, які висвітлюють сутнісні

характеристики професії юриста, зокрема деонтологічні аспекти юридичної діяльності (О. Бандурка, І. Бризгалов, С. Гусарев, О. Скакун), образ юриста в сучасній європейській культурі (Ж. Алексеева), філософсько-правові проблеми професійної культури юриста (О. Ануфрієнко, Ю. Занік, О. Несімко, А. Романова, С. Сливка) та ін.

Вимоги оптимізації процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців зумовлюють необхідність пошуку й використання перспективних інноваційних технологій навчання. Згідно з досвідом багатьох країн світу, зокрема й України, ефективним засобом удосконалення системи вищої освіти є впровадження в освітній процес технологій дистанційного навчання, які можуть значною мірою підвищити ефективність професійної підготовки фахівців різного профілю. Дистанційне навчання дозволяє студентам незалежно від часу й місця знаходження отримувати доступ до інформаційних ресурсів, підтримувати індивідуальний зв'язок з викладачами, освоювати матеріал за допомогою інтерактивних форм і методів та створює тим самим сприятливі умови для гуманізації й індивідуалізації навчально-виховного процесу, посилення пізнавальної мотивації й інтенсифікації самостійної діяльності тих, хто навчається.

Актуальність упровадження дистанційного навчання в систему вищої освіти України знаходить відбиття в таких державних документах, як Закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (2000), Положення про дистанційне навчання (2013) та ін.

Аналіз літератури свідчить, що вітчизняні й зарубіжні вчені дослідили широке коло питань щодо історії розвитку, актуальності, розробки й упровадження в освітній процес технологій дистанційного навчання (О. Андрєєв, С. Антошук, Л. Гозман, П. Дмитренко, Є. Долинський, Е. Євреїнов, В. Каймін, В. Канаєв, Д. Кіган (D. Keegan), С. Коваленко, Дж. Коул (J. Cole), В. Кухаренко, В. Кушерець, О. Малярчук, О. Меньяйленко, Дж. Л. Мур (J. L. Moore), Л. Панченко, Є. Полат, Т. Поясок, Є. Прокоф'єв, С. Семеріков, Є. Смирнова-Трибульська, О. Собасва, П. Стефаненко, І. Тавгень, В. Шейко, Б. Шуневич, Б. Холмберг (B. Holmberg) та ін.).

Проблему використання технологій дистанційного навчання в процесі юридичної освіти розробляли Р. Валєєв, Ю. Василевич, О. Каліцева, Н. Русіна, Т. Філіпенко й ін.

Результати аналізу фахової літератури, нормативних документів, реального стану професійної підготовки майбутніх юристів у вищих навчальних закладах дозволили виявити наявність *протирич* між: вимогами модернізації системи юридичної освіти за допомогою використання економічно рентабельних і педагогічно ефективних інноваційних технологій навчання, які дозволяють зменшити аудиторне навантаження та суттєво посилити самостійність і пізнавальну активність студентів, та недостатнім використанням

потенціалу дистанційного навчання для вирішення цих проблем; актуальністю у вітчизняному науковому просторі проблеми професійної освіти майбутніх юристів та недостатньою розробленістю питання щодо застосування технологій дистанційного навчання, які відповідають умовам сьогодення, у процесі формування їхньої професійної компетентності.

Отже, актуальність проблеми та її недостатня розробленість у вітчизняному науковому просторі зумовили вибір теми дослідження: **„Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” у межах комплексної наукової теми „Освітні технології навчально-виховного процесу в сучасних закладах освіти” (номер державної реєстрації 0110U000751). Тему дисертації затверджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 5 від 23.06.2015 р.).

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх юристів у ВНЗ.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання буде більш ефективним за таких педагогічних умов: інтеграції технологій дистанційного навчання в процес фахової підготовки майбутніх юристів шляхом створення професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання; забезпечення різномірневої інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу через використання практико-орієнтованих інтерактивних форм і методів навчання, електронних засобів зв'язку; організації індивідуалізованого педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі дистанційного навчання.

Відповідно до предмета, мети й гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1. На підставі аналізу наукової літератури виявити ступінь розробленості проблеми дослідження, здійснити термінологічний аналіз ключових понять.

2. Розкрити сутність і структуру професійної компетентності юриста.

3. Виявити особливості організації процесу дистанційного навчання у вітчизняній і зарубіжній перспективах.

4. Визначити критерії, показники й рівні сформованості професійної компетентності майбутніх юристів.

5. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

6. Експериментально перевірити ефективність запропонованих педагогічних умов.

Теоретико-методологічні засади дослідження становлять загальні положення теорії наукового пізнання, методологічні принципи наукової об'єктивності, системності, єдності теорії й практики; фундаментальні ідеї філософії освіти (В. Андрущенко, Б. Гершунський, В. Бех, В. Беліков, І. Зязюн, Б. Коротяєв, В. Курило, В. Шадриков); наукові положення системного (В. Афанасьєв, І. Блауберг, Т. Ільїна, В. Садовський, Е. Юдін), особистісно зорієнтованого (І. Алексєєв, В. Андрущенко, І. Бех, Є. Бондарєвська, Е. Зеєр, О. Пехота, С. Подмазін, В. Серіков, І. Якиманська), діяльнісного (Б. Ананьєв, В. Беліков, Л. Віготський, В. Давидов, П. Гальперін, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, В. Шадриков), компетентнісного (Н. Абакумова, А. Абрамов, В. Байденко, А. Вербицький, Л. Єлагіна, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равен, А. Хуторської), середовищного (В. Биков, К. Вазіна, Ю. Мануйлов, С. Сергєєв, В. Ясвін) та практико-орієнтованого (Р. Аджимуллаєва, О. Мичко, І. Калугіна, А. Ніколаєв, І. Пальшкова, В. Сєверов, Т. Старіченко) методологічних підходів; теорії професійного розвитку майбутніх фахівців у вищій школі (А. Алексюк, С. Архангельський, В. Беспалько, В. Загвязинський, Г. Лаврентєв, Н. Ничкало, А. Райцев); теоретичні розробки з проблеми професійно-орієнтованого навчання (А. Вербицький, М. Віленський, І. Жукова, Л. Львов, В. Теніщева); теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх юристів (Т. Анісімова, С. Базоров, Ю. Бойко, О. Денищик, І. Жукова, Р. Каламаж, І. Кулантаєва, Є. Курлаєва, С. Лаптинська, Н. Львова, К. Маркарова, В. Савіщенко, С. Ситников, О. Федорчук, Р. Хайрутдінова, Г. Чанишева, Б. Чупринський); теоретичні й методичні розробки щодо організації дистанційного навчання, використання в освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій (О. Андрєєв, Р. Гуревич, І. Захарова, М. Кадемія, В. Олійник, П. Орлов, Л. Панченко, Є. Полат, Т. Поясок, Є. Прокоф'єв, П. Стефаненко, С. Тітова, С. Тумоян, П. Федорук, Г. Харченко, А. Хуторської, С. Щенніков); концептуальні засади формування інформаційно-освітнього середовища навчального закладу (О. Абросімов, О. Ардєєв, Р. Гурниківська, І. Захарова, М. Кадемія, К. Кречетников, Є. Кулик, В. Міхаєліс, С. Мякішев, Л. Панченко, С. Ситник, В. Тихомиров); положення нормативних документів – Законів України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні (2000), Положення про дистанційне навчання (2013).

Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – вивчення й аналіз наукової літератури для з'ясування ступеня розробленості проблеми дослідження, визначення його теоретико-методологічних засад; аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, узагальнення й систематизація наукових положень для розкриття поняттєво-категоріального апарату дослідження, визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх юристів, обґрунтування педагогічних умов її формування в процесі дистанційного навчання; *емпіричні*: педагогічне спостереження, опитування, тестування, індивідуальні та групові бесіди зі студентами й викладачами, методи самооцінки та експертної оцінки з метою діагностики рівня сформованості професійної компетентності майбутніх юристів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов; *методи математичної статистики* для визначення статистичної значущості результатів проведеного експерименту.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу проведено на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, Вищого навчального закладу Укоопспілки „Полтавський університет економіки і торгівлі”, Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка (м. Северодонецьк), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Херсонського державного університету. У педагогічному експерименті взяли участь 178 студентів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *утверше* теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання, що передбачають: інтеграцію технологій дистанційного навчання в процес фахової підготовки майбутніх юристів шляхом створення професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання; забезпечення різномірневої інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу через використання практико-орієнтованих інтерактивних форм і методів навчання, електронних засобів зв'язку; організацію індивідуалізованого педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі дистанційного навчання; *удосконалено* організаційні форми й методи професійної підготовки майбутніх юристів у ВНЗ; *подальшого розвитку набули* наукові уявлення про сутність, структуру та критеріальні ознаки сформованості професійної компетентності юристів, питання теорії та практики впровадження технологій дистанційного навчання в процес юридичної освіти, уявлення про сутність і структуру професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їхній готовності до впровадження в процес професійної підготовки майбутніх юристів у ВНЗ: розроблено дистанційний спецкурс „Основи професійного спілкування в юридичній діяльності”; адаптовано до умов дистанційного навчання навчально-методичне забезпечення професійно-орієнтованих дисциплін „Теорія держави та права”, „Історія держави та права України”, „Історія держави та права зарубіжних країн”, „Юридична деонтологія”, „Конституційне право України”, „Кримінальне право”; розроблено методичні рекомендації для викладачів щодо організації педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів спеціальності „Правознавство” в процесі дистанційного навчання, діагностичний інструментарій для визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх юристів.

Результати дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх юристів, для подальших наукових розвідок у галузі професійної підготовки фахівців за допомогою технологій дистанційного навчання, в освітньому процесі ВНЗ, які здійснюють підготовку фахівців юридичного профілю, у системі підвищення кваліфікації викладачів цих навчальних закладів.

Основні результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 17/15-1594 від 15.06.2017 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-15/03/846 від 9.06.2017 р.), Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (довідка № 100-10/358 від 27.03.2017 р.), Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (довідка № 522/1 від 26.05.2017 р.), Вищого навчального закладу Укоопспілки „Полтавський університет економіки і торгівлі” (довідка № 53-17/26 від 14.06.2017 р.), Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка (м. Сєвєродонецьк) (акт від 30.06.2017 р.), Херсонського державного університету (довідка № 24/18-243 від 27.06.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертації було обговорено на засіданнях кафедри педагогіки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – „Зимові наукові читання” (Київ, 2016), „Мистецька освіта в контексті глобалізації та полікультурності” (Полтава, 2015, 2016); *всєукраїнських* – „Національно-патріотичне виховання дітей і молоді в контексті ствердження суб’єктності української держави” (Старобільськ, 2015), „Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця” (Суми, 2015), „Історичні, філософські, мовні і методологічні тенденції розвитку сучасної освіти” (Харків, 2015).

Публікації. Основний зміст дисертації висвітлено в дев'ятьох одноосібних публікаціях, з них п'ять статей у наукових фахових виданнях України та одна стаття в зарубіжному періодичному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Робота має вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, 51 додаток на 187 сторінках, список використаних джерел (525 найменувань, з них – 44 іноземною мовою). Робота містить 11 таблиць, 8 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 460 сторінок (з них – 209 сторінок основного тексту).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми; показано зв'язок роботи з науковими програмами; визначено об'єкт, предмет, мету, сформульовано гіпотезу й завдання, схарактеризовано теоретико-методологічні засади й методи, розкрито наукову новизну та практичне значення дослідження; наведено відомості про експериментальну базу, апробацію й упровадження отриманих результатів, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **„Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання”** – розкрито ступінь розробленості проблеми дослідження, проаналізовано наукові уявлення щодо сутності та структури професійної компетентності юриста, розглянуто вітчизняний і зарубіжний досвід організації дистанційного навчання.

На основі аналізу наукової літератури (О. Єгорова, В. Кахнич, В. Масальський, В. Опришко, М. Скакун, В. Суценко, Ю. Шемшученко та ін.) встановлено, що Україна має давні традиції підготовки фахівців юридичного профілю. З часів проголошення незалежності України й до сьогодні проблеми теорії та практики юридичної освіти залишаються актуальним предметом наукових досліджень вітчизняних учених (М. Бабков, Ю. Бойко, Д. Демченко, О. Денищик, Л. Зеліско, Р. Каламаж, Т. Мартинюк, В. Рижигов, В. Савіщенко, Б. Чупринський та ін.).

Доведено, що одним з ключових напрямів удосконалення вітчизняної системи професійної освіти є впровадження *компетентнісного підходу*. Проаналізовано різні позиції науковців щодо визначення змісту поняття „професійна компетентність” (А. Акімова, О. Губарева, С. Демченко, Е. Зеєр, М. Ільзова, І. Козич, М. Лук'янова, Н. Львова, А. Маркова, С. Молчанов, Т. Сороковик та ін.). З огляду на акценти, які роблять фахівці в цьому питанні, умовно виокремлено основні підходи до розкриття сутності та структури професійної компетентності: професіографічний, особистісний, когнітивно-діяльнісний та інтегративний. Констатовано, що сутність і структуру професійної компетентності юриста доцільно розглядати на основі інтегративного підходу, який передбачає одночасне врахування різних

перспектив: професіографічної, аксіологічної, психологічної, морально-етичної, гносеологічної, функціонально-діяльнісної та ін.

Ураховуючи результати термінологічного аналізу, *професійну компетентність юриста* тлумачимо як інтегративну характеристику особистості, що визначає її готовність і здатність здійснювати правове регулювання суспільних відносин відповідно до прийнятих у соціумі норм, стандартів і вимог на основі сформованої цілісної системи загальнопрофесійних і спеціальних знань, умінь, навичок та особистісних якостей.

Сутність професійної компетентності юриста конкретизовано через її структурні складники: мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний та комунікативний компоненти. Констатовано, що визначені структурні компоненти взаємопов'язані між собою, знаходяться в постійній взаємодії та взаємозалежності в процесі зміни рівня сформованості професійної компетентності фахівця.

Активні глобалізаційні й інтеграційні процеси, які відбуваються в сучасному світі, інтенсивний розвиток засобів трансферу інформації та знань, популяризація ідеї навчання впродовж життя й особистісно зорієнтованого підходу в освіті зумовлюють актуалізацію проблеми впровадження в освітній процес технологій дистанційного навчання.

У ході наукового пошуку виявлено, що і у вітчизняному, і в зарубіжному науковому просторі існують різні тлумачення понять „дистанційна освіта” та „дистанційне навчання” (О. Андрєєв, Е. Євреїнов, М. Зацеркляний, В. Каймін, Д. Кіган, Дж. Л. Мур, О. Пітерс (O. Peters), Є. Полат, П. Стефаненко, Б. Холмберг, В. Штайнер (V. Steiner), Б. Шуневич та ін.), аж до їх ототожнення один з одним або з іншими термінами – електронне навчання, онлайн-навчання, Web-навчання тощо (наприклад, Ч. Ведемайер, П. Шарм).

У контексті проведеного дослідження дистанційне навчання визначено як форму організації освітнього процесу, яка ґрунтується на інтерактивній взаємодії його суб'єктів за допомогою використання комплексу організаційних, педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, реалізується незалежно від розташування самих суб'єктів у просторі й часі, потребує суттєвого посилення ролі самостійної пізнавальної активності здобувачів освіти та може бути використана як окремо, так і у взаємодії з іншими формами навчання.

Проаналізовано уявлення науковців про основні цілі, принципи, типи й засоби дистанційного навчання, а також педагогічні умови, які забезпечують ефективність цього процесу (О. Андрєєв, Є. Владимирська, О. Дахін, Г. Домен (G. Dohmen), Д. Кіган, Ю. Линник, Дж. Л. Мур, О. Пітерс, Х. А. Перратон (H. A. Perraton), Є. Полат, А. Хуторської, В. Штайнер та ін.).

На основі аналізу наукових джерел (С. Коваленко, І. Лещенко, О. Малярчук, Р. Шаран, Б. Шуневич та ін.) розглянуто етапи розвитку й інституційні умови організації дистанційної освіти у вітчизняній і зарубіжній перспективах. З'ясовано, що зародження перших форм дистанційного навчання (кореспондентське навчання) відбулося ще в 1840 році у Великій Британії. Тривалий час дистанційне навчання мало одно- або двосторонній характер і було наближене до самонавчання. Інтенсивний розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. відкрив широкі можливості для забезпечення багатостороннього зв'язку суб'єктів освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

Установлено, що сьогодні дистанційна форма навчання в багатьох країнах світу успішно інтегрована в навчальний процес у межах систем формальної й неформальної освіти й завдяки ефективному використанню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій сприяє професійній підготовці та перекваліфікації мільйонів фахівців різних напрямів.

На інституційному рівні дистанційне навчання в сучасному світі здійснюють на базі автономних закладів дистанційної освіти, консорціумів кількох навчальних закладів, відкритих, класичних університетів, інших загальноосвітніх, позашкільних, професійних і вищих навчальних закладів. Актуальним залишається й неформальне дистанційне навчання на основі мультимедійних програм, радіо-, телевізійних та онлайн-відео трансляцій, поштового листування.

Розгляд процесу еволюції вітчизняної системи дистанційної освіти дозволив визначити, що основними тенденціями її розвитку на сучасному етапі є інтеграція у світовий простір дистанційної освіти; інтеграція дистанційних і традиційних форм організації освітнього процесу в усіх ланках системи освіти; спрямованість змісту, форм і методів дистанційного навчання на формування загальних і спеціальних компетентностей здобувачів освіти, реалізацію ідеї неперервного навчання людини впродовж усього життя; розширення багатосторонніх зв'язків у процесі дистанційного навчання (між учнями, викладачами, навчальними закладами, провайдерами тощо); диверсифікація засобів інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу; інтенсифікація наукового дослідження проблем дистанційного навчання.

Проведене дослідження дозволило виявити особливості організації дистанційного навчання в сучасному світі, зокрема й в Україні, основними з яких є гнучкість у строках та умовах навчання, реалізація процесу навчання незалежно від розташування суб'єктів освітнього процесу в просторі й часі, суттєве посилення ролі самостійної пізнавальної активності здобувачів освіти, широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, упровадження в освітній процес інтерактивних педагогічних технологій. Виявлено, що найпоширенішими у світі моделями організації дистанційного навчання є:

сегментна (реалізується через часткове застосування технологій дистанційного навчання в традиційній формі організації освітнього процесу); відкрита (для неї характерна наявність організаційної структури – центру, кафедри, інституту дистанційного навчання тощо, яка функціонує в межах традиційного навчального закладу); віртуальна (здійснюється з повним використанням технологій дистанційного навчання, наприклад, на базі віртуальних університетів або інших навчальних закладів); бінарна (характерною рисою є співпраця провайдерів дистанційного навчання та ВНЗ); корпоративно-провайдерська (запроваджують корпоративні провайдери шляхом розробки та проведення спеціальних дистанційних курсів з метою підвищення кваліфікації працівників корпорацій).

Установлено, що ефективність використання технологій дистанційного навчання значною мірою залежить від якості організації, технологічного, інформаційного та методичного забезпечення цього процесу, кваліфікації й досвіду розробників дистанційних курсів, рівня підготовки викладачів до роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями та педагогічного супроводу освітнього процесу, відповідної інформованості самих студентів, їхньої готовності до навчання за допомогою дистанційних форм тощо.

У другому розділі – „**Теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання**” – визначено критерії, показники й рівні сформованості професійної компетентності майбутніх юристів, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання, схарактеризовано хід та узагальнено результати педагогічного експерименту.

На підставі результатів теоретичного аналізу проблем юридичної освіти, дистанційного навчання, а також аналізу реальної практики професійної підготовки студентів юридичних спеціальностей у ВНЗ України розроблено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

Теоретичним підґрунтям для визначення першої педагогічної умови, що передбачає *інтеграцію технологій дистанційного навчання в процес фахової підготовки майбутніх юристів шляхом створення професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання*, стали наукові положення системного й середовищного методологічних підходів, теоретичні й методичні розробки щодо організації дистанційного навчання, концептуальні засади формування інформаційно-освітнього середовища навчального закладу (О. Андреев, О. Ардєєв, В. Биков, І. Блауберг, Є. Бондаревська, М. Кадемія, К. Кречетников, Ю. Мануйлов, С. Назаров, Л. Панченко, Є. Полат, В. Садовський, Е. Юдін, Е. Зєєр, О. Пєхота, В. Олійник, С. Подмазін, В. Серіков, В. Ясвін та ін.). Установлено, що перспективним є впровадження в процес

професійної підготовки майбутніх юристів інтегрованого підходу, який базується на впровадженні в традиційний освітній процес елементів дистанційного навчання, ефективність якого може бути забезпечена шляхом організації професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання.

У контексті здійсненого дослідження *професійно-орієнтоване інформаційно-освітнє середовище дистанційного навчання* визначено як відкриту педагогічну систему, яка містить сукупність взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують ефективність формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі дистанційного навчання. Розроблено структурну модель професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання; схарактеризовано його взаємопов'язані та взаємозумовлені компоненти – концептуальний, просторово-предметний, ресурсний.

Другу педагогічну умову – *забезпечення різнорівневої інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу через використання практико-орієнтованих інтерактивних форм і методів навчання, електронних засобів зв'язку* – визначено з урахуванням наукових положень щодо особливостей упровадження в процес професійної освіти практико-орієнтованого підходу, зокрема технологій інтерактивного навчання (Р. Аджимуллаєва, С. Бобраков, О. Мичко, І. Калугіна, А. Ніколаєв, І. Пальшкова, О. Пометун, В. Северов, Т. Старіченко).

Схарактеризовано рівні, типи й засоби взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Доведено доцільність використання в процесі професійної підготовки майбутніх юристів практико-орієнтованих технологій навчання. Визначено, що широкі можливості для організації різнорівневої суб'єкт-суб'єктної комунікації в процесі дистанційного навчання надають електронні засоби зв'язку.

У розробці третьої педагогічної умови, що передбачає *організацію індивідуалізованого педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі дистанційного навчання*, ми спирались на теорії професійного розвитку майбутніх фахівців у вищій школі (С. Архангельський, В. Беспалько, В. Загвязинський, Г. Лаврентьєв, А. Райцев та ін.), а також на наукові й навчально-методичні праці, що характеризують педагогічні й інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання (О. Андрєєв, В. Биков, Л. Жиліна, Н. Корнеєва, В. Кочисов, Н. Морзе, В. Олійник, О. Орчаков, С. Тумоян та ін.). Доведено, що, незважаючи на активне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, незамінну роль у процесі організації дистанційного навчання зберігає викладач, який організовує педагогічний супровід самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Індивідуалізований педагогічний супровід самостійної пізнавальної діяльності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання визначено як інтегративну технологію, що містить комплекс превентивних, просвітницьких, діагностичних і корекційних заходів, спрямованих на проектування й реалізацію умов для успішної адаптації й самостійної пізнавальної активності студентів в інформаційно-освітньому середовищі дистанційного навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб кожного з них.

З метою перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання проведено педагогічний експеримент, який передбачав три етапи: констатувальний, формувальний та завершальний (контрольний).

Комплексну оцінку рівня сформованості професійної компетентності майбутніх юристів було здійснено за п'ятьма критеріями з відповідними показниками – *мотиваційно-ціннісним* (стійкість морально-етичних переконань, ставлення до права (закону), мотивація до юридичної діяльності, потреба в професійному самовдосконаленні), *емоційно-вольовим* (спрямованість на досягнення мети, активність і самостійність у виконанні поставлених завдань, здатність до емоційно-вольової саморегуляції), *когнітивним* (повнота, системність та усвідомленість правових знань, готовність використовувати набуті знання творчо й доцільно), *діяльнісно-рефлексивним* (сформованість системи професійних умінь і навичок, необхідних для реалізації функцій юриста, здатність до саморефлексії й самооцінки власної діяльності, здатність творчо вирішувати професійні завдання в стандартних і нестандартних умовах) та комунікативним (перцептивні здібності, рівень володіння вербальними й невербальними засобами комунікації, здатність устанавлювати оптимальний стиль ділового спілкування, готовність вирішувати конфліктні ситуації).

Виходячи з того, якою мірою виявляються визначені показники, характеризувано рівні сформованості професійної компетентності майбутніх юристів: високий, середній і низький.

На основі результатів проведеної діагностики встановлено, що на констатувальному етапі експерименту найбільшими і в експериментальній (ЕГ), і в контрольній (КГ) групах виявились кількісні показники середнього рівня професійної компетентності – 53,8% в ЕГ та 51,4% в КГ. Доволі великий відсоток склали студенти з низьким рівнем: в ЕГ – 30,5%, у КГ – 34,7%. Високий рівень професійної компетентності мали 15,7% респондентів з ЕГ та 13,9% з КГ.

Формувальний етап експерименту було проведено в умовах реального освітнього процесу. Розроблені педагогічні умови впроваджено комплексно, у безпосередньому взаємозв'язку.

Платформою для організації віртуального навчального середовища як невід'ємного складника професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього

середовища дистанційного навчання майбутніх юристів було обрано систему Moodle, що дозволило легко завантажувати контент та обмінюватись інформацією, зберігати навчальні матеріали на сервері, забезпечити ефективну інтерактивну взаємодію учасників освітнього процесу через форуми, чати тощо, а також організувати регулювання й контроль самостійної пізнавальної діяльності студентів. З метою підготовки викладачів, які брали участь в експерименті, до роботи в Moodle та забезпечення тим самим ефективності інтеграції в освітній процес технологій дистанційного навчання для них було організовано та проведено тренінг-курси.

Дистанційну навчальну роботу було організовано комбіновано – у формі синхронного та асинхронного навчання. Синхронне дистанційне навчання відбувалось під час проведення віртуальних лекцій і семінарів, відео-конференцій тощо в реальному часі, але у віртуальному просторі. Організація асинхронного дистанційного навчання дозволила надати студентам можливість вибору зручного для самостійного освоєння навчального матеріалу часу.

Для організації онлайн-лекцій та онлайн-семінарів у синхронному режимі ми використовували такі інтерактивні форми навчання, як проблемна лекція, лекція-провокація, лекція-візуалізація, лекція-дискусія, лекція з розглядом практичних ситуацій, лекція-прес-конференція, проблемний семінар, семінар-бесіда, семінар-дослідження, тренінг, майстер-клас. З метою підвищення ефективності навчання в процесі онлайн-лекцій та онлайн-семінарів було застосовано різні інтерактивні методи – ситуаційно-рольові (ділові) ігри, проблемний метод, „метод Сократа (евристична бесіда)”, „зміни позицію”, „шкала думок”, „спаринг-партнерство” та ін.

Паралельно з комунікаційними засобами системи Moodle для забезпечення постійного контакту студентів з викладачами, їх консультативної підтримки у вирішенні організаційних і навчальних проблем використовувалися й інші електронні засоби комунікації: електронна пошта, соціальні мережі, месенджери – WhatsApp, Viber, Skype, Facebook Messenger та ін.

Умови дистанційного навчання вимагали систематизації (структурування, узагальнення, класифікації) навчального матеріалу, тому навчальну інформацію з кожної дисципліни було презентовано студентам у формі предметного кейса. Для покращення сприйняття змісту дисциплін використовувалися можливості мультимедійних комп'ютерних технологій передавати текст, графіку, відеоінформацію та ін.

З метою поглиблення й оцінки професійних знань, умінь і навичок, набутих студентами в процесі навчання, їм було запропоновано самостійно виконати завдання (підготовка доповідей, написання рефератів, формування бібліографії до теми, глосарію термінів за визначеною тематикою, аналіз і вирішення наданих у вигляді кейсу практичних ситуацій та навідних питань, виконання групових та індивідуальних навчальних проєктів – створення

інтернет-блогу, інтерактивних плакатів, відеороликів, візуалізації навчальної інформації за допомогою інтелект-карт (англ. mindmaps), „дерева рішень”, „хмари слів”, „стрічки часу”, інфографіки та ін). Під час вирішення завдань пошукового, творчого й дослідницького характеру студенти активно використовували ресурси мережі Інтернет: інформацію з різноманітних сайтів, WEB-порталів університетів, наукових репозитаріїв, електронних бібліотек, цифрових мультимедійних архівів та ін. банків даних, онлайн-сервіси для візуалізації навчального матеріалу тощо.

Ефективною формою реалізації розроблених педагогічних умов було впровадження в навчальний процес дистанційного спецкурсу „Основи професійного спілкування в юридичній діяльності”.

Порівняння результатів діагностування рівня професійної компетентності студентів ЕГ та КГ до та після проведення формувального етапу експерименту дозволило зробити висновки про те, що в студентів ЕГ суттєво підвищилися показники за всіма визначеними критеріями, тоді як у КГ процес формування компонентів професійної компетентності відбувався нерівномірно.

Загальні результати порівняння рівня професійної компетентності майбутніх юристів до та після проведення формувального експерименту представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка зміни рівня сформованості професійної компетентності майбутніх юристів (у %)

Рівень	ЕГ		КГ	
	До	Після	До	Після
Високий	15,7	32,3	13,9	18,8
Середній	53,8	60,6	51,4	55,5
Низький	30,5	7,1	34,7	25,7

У результаті підсумкової діагностики зафіксовано очевидну перевагу в динаміці змін рівня професійної компетентності студентів ЕГ порівняно з КГ: кількість студентів з високим рівнем у ЕГ збільшилася на 16,6%, а в КГ – на 4,9% (різниця становить 11,7%). Показники середнього рівня в ЕГ підвищилися на 6,7%, а в КГ – на 4,1% (різниця становить 2,6%). Зменшення кількості студентів з низьким рівнем в ЕГ відбулось на 23,3%, тоді як в КГ – на 9% (різниця становить 14,3%).

Результати опрацювання експериментальних даних методами математичної статистики (критерій Пірсона χ^2) свідчать про ефективність запропонованих умов формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

Результати проведеного дослідження дозволили зробити такі **висновки**:

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов, які забезпечують ефективність досліджуваного процесу.

1. Реформування всіх напрямків соціально-економічного життя, зокрема правової системи України, зумовлює необхідність модернізації й оптимізації системи юридичної освіти, висока якість якої є запорукою подальшої демократизації суспільних відносин, підтримки законності та правопорядку, об'єктивного захисту й розширення кола прав і свобод українських громадян на європейському рівні. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук ефективних шляхів упровадження в процес професійної підготовки майбутніх юристів перспективних інноваційних технологій навчання.

2. Проведене дослідження дозволило констатувати, що результатом професійної підготовки фахівця є його професійна компетентність, рівень якої безпосередньо залежить від якості організації освітнього процесу.

На підставі результатів термінологічного аналізу визначено основні підходи до розкриття сутності та структури професійної компетентності: професіографічний, особистісний, когнітивно-діяльнісний та інтегративний.

Професійну компетентність юриста визначено як інтегративну характеристику особистості, що визначає її готовність і здатність здійснювати правове регулювання суспільних відносин відповідно до прийнятих у соціумі норм, стандартів і вимог на основі сформованої цілісної системи загальнопрофесійних і спеціальних знань, умінь, навичок та особистісних якостей. У структурі професійної компетентності юриста виокремлено такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивний, діялісно-рефлексивний, комунікативний.

3. Установлено, що ефективною формою організації освітнього процесу, яку сьогодні активно використовують у багатьох країнах світу та яка дозволяє забезпечити максимальну індивідуалізацію й економічну рентабельність навчання, можливість здобувати освіту та перекваліфіковуватися без відриву від виробництва, реалізацію принципу навчання впродовж життя для всіх громадян незалежно від віку, місцезнаходження, фізичного стану тощо, є дистанційне навчання.

Виявлено характерні особливості організації дистанційного навчання в сучасному світі, зокрема в Україні (гнучкість у строках та умовах навчання, реалізація процесу навчання незалежно від розташування суб'єктів освітнього процесу в просторі й часі, суттєве посилення ролі самостійної пізнавальної активності здобувачів освіти, широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, упровадження в освітній процес інтерактивних

педагогічних технологій). З'ясовано, що найпоширенішими у світі моделями організації дистанційного навчання є сегментна, відкрита, віртуальна, бінарна, корпоративно-провайдерська.

4. З урахуванням теоретичних засад дослідження визначено критерії сформованості професійної компетентності майбутніх юристів (мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний, комунікативний) та відповідні кожному критерію показники. Визначено й охарактеризовано рівні сформованості професійної компетентності майбутніх юристів: високий, середній, низький.

5. Теоретично обґрунтовано, що формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання набуде більшої ефективності за таких педагогічних умов: інтеграції технологій дистанційного навчання в процес фахової підготовки майбутніх юристів шляхом створення професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища дистанційного навчання; забезпечення різнорівневої інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу через використання практико-орієнтованих інтерактивних форм і методів навчання, електронних засобів зв'язку; організації індивідуалізованого педагогічного супроводу самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі дистанційного навчання.

6. Реалізацію розроблених педагогічних умов здійснено комплексно в їх безпосередньому взаємозв'язку в умовах реального освітнього процесу під час викладання студентам спеціальності „Правознавство” заочної форми навчання професійно-орієнтованих дисциплін, а також розробленого дистанційного спецкурсу „Основи професійного спілкування в юридичній діяльності”.

Доведено, що організація віртуального навчального середовища на базі платформи Moodle, проведення тренінг-курсів для викладачів з метою їх підготовки до роботи в системі Moodle, застосування синхронного та асинхронного режимів дистанційного навчання, використання інтерактивних форм і методів навчання (проблемна лекція, лекція-провокація, лекція-візуалізація, лекція-дискусія, лекція з розглядом практичних ситуацій, проблемний семінар, семінар-бесіда, семінар-дослідження, тренінги, ділові ігри, „метод Сократа”, „спаринг-партнерство”, метод проєктів та ін.), кейсових технологій, електронних засобів комунікації (електронна пошта, соціальні мережі, месенджери), візуалізація навчального матеріалу за допомогою інтелект-карт, „дерева рішень”, „хмари слів”, „стрічки часу”, інфографіки, створення умов для вибору студентами індивідуальної траєкторії освоєння навчального матеріалу сприяли підвищенню ефективності освітнього процесу.

Порівняння результатів констатувального та завершального етапів педагогічного експерименту дозволило зробити висновок про те, що в результаті впровадження розроблених педагогічних умов у студентів ЕГ відбулося суттєве підвищення рівня професійної мотивації, потреби

в професійному самовдосконаленні, спрямованості на досягнення мети, активності й самостійності у виконанні поставлених завдань, сформованості системи професійних знань, умінь і навичок, здатності до саморефлексії й самооцінки власної діяльності, творчого вирішення професійних завдань у стандартних і нестандартних умовах, володіння вербальними й невербальними засобами комунікації, здатності встановлювати оптимальний стиль ділового спілкування, готовності вирішувати конфліктні ситуації.

7. У результаті підсумкової діагностики виявлено очевидну перевагу в динаміці змін рівня професійної компетентності студентів ЕГ порівняно з КГ. За допомогою статистичного аналізу встановлено достовірність отриманих даних, що підтверджує висунуту гіпотезу дослідження щодо ефективності запропонованих педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

Здійснене дослідження не вичерпує повною мірою всіх проблем, пов'язаних з формуванням професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання. Перспективними напрямками подальших наукових пошуків вважаємо дослідження проблеми модернізації змісту юридичної освіти відповідно до сучасних вимог, подальшу розробку інноваційних практико-орієнтованих технологій дистанційного навчання майбутніх юристів, вивчення питань удосконалення нормативного й методичного забезпечення цього процесу, пошук ефективних шляхів посилення міжпредметних зв'язків та оптимізації системи діагностики результатів самостійної навчальної роботи студентів юридичних спеціальностей у процесі фахової підготовки.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

1. **Свідовська В. А.** Розвиток дистанційної освіти в початкових закладах Канади ХХ – початку ХХІ століття / В. А. Свідовська // *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Сер. „Педагогіка. Соціальна робота”*. – 2015. – № 35. – С. 166 – 169.
2. **Свідовська В. А.** Компетентнісний підхід як засіб підвищення якості юридичної освіти : аналіз ключових понять / В. А. Свідовська // *Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*. – 2015. – № 3. – С. 61 – 72.
3. **Свідовська В. А.** Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів засобами дистанційного навчання / В. А. Свідовська // *Вісн. Дніпропетр. ун-ту імені Альфреда Нобеля. Сер. „Педагогіка і психологія”*. – 2016. – № 2. – С. 361 – 367.
4. **Свідовська В. А.** Теоретичні засади дистанційного навчання у дослідженнях зарубіжних вчених / В. А. Свідовська // *Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки*. – 2016. – № 2. – С. 65 – 72.

5. **Свідовська В. А.** Наукові підходи до визначення сутності та структури професійної компетентності майбутнього юриста / В. А. Свідовська // Education and pedagogical sciences (Освіта та педагогічна наука). – 2017. – № 1. – С. 29 – 34.

6. **Свидовская В. А.** Критерии и показатели уровня профессиональной компетентности будущих юристов / В. А. Свидовская // Авангард науки : междунар. науч.-практ. журн. – Жезказган, 2017. – № 5. – С. 243 – 246.

7. **Свідовська В. А.** Компетентнісний підхід як засіб підвищення якості професійної підготовки майбутніх юристів / В. А. Свідовська // Історичні, філософські, мовні і методологічні тенденції розвитку сучасної освіти : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молодих науковців (3 – 4 груд. 2015 р., м. Харків). – Х. : ФОП Бровін О. В., 2015. – С. 124 – 126.

8. **Свідовська В. А.** Реалізація компетентнісного підходу в умовах дистанційної освіти / В. А. Свідовська // Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2015) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (2 – 3 груд. 2015 р., м. Суми) : у 2 т. – Суми : ВВП „Мрія”, 2015. – Т. 1. – С. 62 – 64.

9. **Свідовська В. А.** Генезис дистанційного навчання як інноваційної форми організації освітнього процесу : зарубіжний досвід / В. А. Свідовська // Зб. центру наук. публікацій „Велес” за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. „Зимові наукові читання”. – Ч. 2. – К. : Центр наук. публікацій, 2016. – С. 76 – 80.

Свідовська В. А. Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти”. – ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Старобільськ, 2017.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання.

На підставі аналізу наукової літератури розкрито ступінь розробленості проблеми дослідження, здійснено термінологічний аналіз ключових понять. Виявлено основні підходи до визначення сутності та структури професійної компетентності. Розкрито сутність, виокремлено основні структурні компоненти професійної компетентності юриста; визначено критерії, показники й рівні її сформованості. Виявлено характерні особливості організації процесу дистанційного навчання у вітчизняній і зарубіжній перспективах. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання. Розроблено структурну модель професійно-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища

дистанційного навчання. Здійснено експериментальну перевірку ефективності запропонованих педагогічних умов.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх юристів, професійна компетентність юриста, дистанційне навчання, педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання, інформаційно-освітнє середовище.

Свидовская В. А. Формирование профессиональной компетентности будущих юристов в процессе дистанционного обучения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 „Теория и методика профессионального образования”. – Государственное учреждение „Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко”, Старобельск, 2017.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования профессиональной компетентности будущих юристов в процессе дистанционного обучения.

На основе анализа научной литературы раскрыта степень разработанности проблемы исследования, осуществлен терминологический анализ ключевых понятий. Раскрыта сущность профессиональной компетентности юриста, под которой понимается интегративная характеристика личности, определяющая ее готовность и способность осуществлять правовое регулирование общественных отношений в соответствии с принятыми в социуме нормами, стандартами и требованиями на основе сформированной целостной системы общепрофессиональных и специальных знаний, умений, навыков и личностных качеств. Выделены и охарактеризованы основные структурные компоненты профессиональной компетентности юриста (мотивационно-ценностный, эмоционально-волевой, когнитивный, деятельностно-рефлексивный, коммуникативный).

Установлено, что эффективной формой организации образовательного процесса, которая сегодня активно используется во многих странах мира и позволяет обеспечить максимальную индивидуализацию и экономическую рентабельность обучения, возможность получать образование для всех граждан независимо от возраста, местонахождения, физического состояния и т.п., является дистанционное обучение. Выявлены характерные особенности организации дистанционного обучения в современном мире, в том числе и в Украине. Выяснено, что наиболее распространенными в мире моделями организации дистанционного обучения являются сегментная, открытая, виртуальная, бинарная, корпоративно-провайдерская.

Теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования профессиональной компетентности

будущих юристов в процессе дистанционного обучения, предусматривающие: интеграцию технологий дистанционного обучения в процесс профессиональной подготовки будущих юристов путем создания профессионально-ориентированной информационно-образовательной среды дистанционного обучения; обеспечение равноуровневого интерактивного взаимодействия субъектов образовательного процесса через использование практико-ориентированных интерактивных форм и методов обучения, электронных средств связи; организацию индивидуализированного педагогического сопровождения самостоятельной познавательной деятельности студентов в процессе дистанционного обучения.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих юристов, профессиональная компетентность юриста, дистанционное обучение, педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущих юристов в процессе дистанционного обучения, информационно-образовательная среда.

Svidovska V. A. Shaping the professional competence of future lawyers in the process of distance learning. – The manuscript copyright.

The dissertation for obtaining the degree of Candidate of Pedagogical Sciences (Doctor of Philosophy) in specialty 13.00.04 „Theory and Methods of Professional Education”. – State Institution „Luhansk Taras Shevchenko National University”, Starobilsk, 2017.

The dissertation is devoted to the investigation of the problem of shaping the professional competence of future lawyers in the process of distance learning.

The status of the problem of shaping the professional competence of future lawyers in the process of distance learning has been disclosed as a result of the scientific literature analysis; the terminology analysis of the key concepts has been carried out. The main approaches to the definition of the essence and structure of the professional competence have been revealed. The essence and the main structural components of the professional competence of a lawyer have been characterized. The criteria, indicators and levels of shaping the competence have been defined. The main characteristic features of organizing the process of distance learning in the domestic and foreign perspectives have been disclosed. The pedagogical conditions for shaping the professional competence of future lawyers in the process of distance learning have been substantiated. The structural model of the job-oriented informational and educational environment of distance learning has been developed. The efficiency of the developed pedagogical conditions has been experimentally verified.

Keywords: professional training of future lawyers, the professional competence of a lawyer, distance learning, pedagogical conditions for shaping the professional competence of future lawyers in the process of distance learning, informational and educational environment.